

АДЫГЭ

1923-рэ ильэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

№ 110 (23039)

2024-рэ ильэс

ШЭМБЭТ

МЭКЪУОГЪУМ и 22-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

МАКЪ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

ТишъолъыркIэ лэжыгъакI

Батыргъэн щыпс (горчицэр) — мыщ фэдэ цIэ зилэ лэжыгъэр апэрэу республикэм кыщагъэкIыгъ.

Анцокъо Ирин

АщкIэ лъэбэкъупэр зышыгъэр Шэуджэн районым имэкъумэщ хъызмэтшIапIэу «Премиум» зыфиорэр ары. ПстэумкIэ, тишъолъыр имынэшенэ лэжыгъэр, чIыгу гектари 114-мэ ащишагъ. ДжырэкIэ къэкIыным иаужырэ Iахъ батыргъэн щыпсыр нэсыгъ, клэхэр пишагъэхэу, игъо клэхэ. ИтеплэкIэ ар рапсым зэрэтеки чыIэп. ХъызмэтшIапIэм иагроном шъхалэу Тутарыщ Анзаур кызыриуагъэмкIэ, ахэр «зэунэкъош дэдэх, умышIэмэ зэхэбгъэкIокIэнхэу щыт».

— Анзаур батыргъэн щыпсым икъэгъэкIын сыд фэдэ? Хыльа?

— ИкъэгъэкIын зэкIэм анахъ кIинэу хэлпыр жъэу упхынэу зэрэщытыр ары. Мыр гъэтхасэ, мэзаем ыкIэм гъэтхалэм иублэгъу дэдэу чIыгум хэлпхъан фае, ау ари Iофэп. Шъхалэр чIыгури хъазырэу а уахътэм

уекIолэн фае. Мыгъэ мы чIыгум рапсыр етпхынэу тIуи дгъэхъа-зырыгъэу щытыгъэти (гъэрэклорэ огъум нахъ хэмылэу рапсыр тыпхышъугъэп), батыргъэн щыпсым тетыубыти ар едгъэ-кIугъ. Мы лэжыгъэм щэ-факIохэр кыкIэлупчIэх, осэ дэхэкIаи иI — сомэ 49-м кы-щежъэ. ЕтIанэ, агроном фэдэу сшIогъэшIэгъоныгъ тичIыгухэм кыякIуштмэ е кыямыкIуштмэ, — тыщегъэгъуазэ Анзаур.

ХъызмэтшIапIэу «Премиум» кыгъэкIырэ батыргъэн щыпсыр дагъэ зыхашыкIырэ лъэпкъ, ыцIэр — горлинка. Iуахыжмэ зыщыIуагъэкIыштым-кIи гумэкIыгъо щыIэп. Ыпхынэу зырехъухъэм мыщ фэдэ лэжыгъэхэм ящэфын пылъ хъызмэтшIапIэхэм Анзаур адэгущыIагъ, зыштэштхэми зэзэгъыныгъэхэр адишыгъэх. ХъызмэтшIапIэхэм заужынымыкIэ, фэдэ ашыным-

кIэ мыщ фэдэ лэжыгъэкIэхэм Iоф адэпшIэныр зы хэкIыпIэшIоу Шэуджэн район администраци-ем мэкъу-мэщымкIэ иотдел ипашэу ГутIэ Мурат кыхегъэщы.

— Зыгорэм иIуагъэу тэгущIо. Мыщ фэдэу промышленнэ нэ-шанэ иIэу Шэуджэн районым горчицэр зэрэщытыгъэр апэрэ. Мыр чIыгум ешIушIэ, егъэушъэ-бы, арышъ, ащ ыуж нэмыкI лэжыгъэхэр теплъхъанхэр дэ-гъоу алытэ. ЕтIани, ящэнэрэ ильэс хъугъэу лэжыгъэм ыуасэ тигъэразэрэп. Ащ епытыгъэу коц, хъэ опхыи къодыекIэ хъ-жырэп непэ. Рапсыри зыпфэ-мыпхыкIэ, ухъаулыгъэ фэд. Аужырэ ильэситIум тыгъэгъазэ-ми осэ хъатэ иIэп. А пстэур яушъхъагъоу мэкъумэщышIэхэр нэмыкI амалхэм яусэнхэ фае, дунаим нэмыкIэу зыдэпшIын фае. Анахъэу уасэ зыкIахыш-

хэм альэхъух. Арышъ, тэгущIо «Премиум» мыщ фэдэу лэжыгъэкIэ районым кы-рихъан зэрильэкIыгъэр, — еIо ащ.

Сыд фэдэрэ лэжыгъэ фэдэу батыргъэн щыпсымкIи мэхъанэ ин зилэхэм ащыщ бжъэхэр. Икъэгъэгъэгъум ахэм губгъом жъугъэу Iоф шашIэн фае, ау мыгъэ ащкIэ кIын альэгъугъ.

— Бжъахъохэм якIасэп ба-тыргъэн щыпсыр. Горчицэ тил зытэIом хъанэгъунэм итыгъэ бжъахъохэм залэти Iукижыгъ-гъэх. Кларцэм хахыгъэ шъоум мыр хэбгъахъомэ иIэшIугъэ зэрехъокIы. Ащ фаехэп. Ары нахъ мышIэми, зы гектарым бжъэ унэгъуитIу тесын фае. Мы губгъошхом ащ фэдэ бжъэ унэгъо 200 ищыкIагъ. Бжъэхэм кыгъагъэхэм икъоу Iоф заща-мышIэкIэ лэжыгъэр хъаулыещт. ЗэкIэри сфэлонэп, ау мызэгъэ-

гум нахъыбэмэ апысыгъэх. Зыбгъум Нэгъэрэкъо Казбек, адырэгъум Нэгъэрэкъо Налбий ябжъэматэхэр кыгъэуцугъагъэх, — кытфилотагъ Тутарыщ Анзаур.

Горчицэ закъор клэщымэ медицинэм ыпъэныкъокIи шIуа-гъэ хэлъ. Ау нэмыкI кыгъагъэ-хэм сыдэушътэу бжъэхэр ащы-ухъумэштхэ. ГушыIэм пае, кларцэмрэ батыргъэнымрэ зэдэкъэгъагъэх, зэготэу къэкIых.

Ары нахъ мышIэми, лэжыгъэм непэ изытет хъызмэтшIа-пIэр рыраз. ЗэрэрахъухъэрэмкIэ бэдзэогъум, коцым ыуж, ащ иложын фежъэштых. ДжырэкIэ батыргъэн щыпсыкIэхэм язытет пыпплъэштых, ахэр къэшэппы-хэмэ лэжыгъэр зыгъэгъушът уцыр тыракIэшт. Арынчъэу ежъ-ежырэу игъо клэхъащтэп. Мыгъэ гъэбжъоу кытырэм епытыгъэшт тапэки дэлэжъэшт-хэмэ. Зы гектарым центнер 30-м клэхъэу кытынэу щэгъ-гъых.

АНЦОКЪО Ирин.

Сакъыныгъэ къызхэжъугъаф

Икыгъэ чэщым Адыгеим и Тэхутэмыкьое район пилот зэрымыс быбырэ пкыгъохэр джыри кыбыбагъэх — псэуплэхэу Козэт, Новэм ыкӀи Яблоновскэм ахэр ащагъэуныфгъэх.

Яблоновскэм дэт унэхэм ащыц ышхъэ ыгъэфыкыуагъ, цыфхэм иягъэ якыгъэп.

«ШокӀ имыӀэу унагъом ӀэпыӀэгъу едгъэгъотыцт. Ащ фэгъэхыгъэ пшъэрӀы район пашэм и!», — къащитхыгъ исоциальнэ нэклубгъохэм Адыгеим и Лышхъэ.

Чыплэхэм оперативнэ къулыкъухэм Ӏоф ащашӀэ.

Пилот зэрымыс быбырэ пкыгъохэр е ахэм ябэнырэ зыкъэхъумэ-жъын системэм Ӏоф зэришӀэрэр шгулъэгъэгъэхэмэ, шгузэрэ-зекӀон фаем ухъумэкӀо къулыкъухэм шгуицэгъэгъуазэ:

! Быбырэ пкыгъо шгулъэгъэгъэмэ, телефонэу 112-мкӀэ шгутеу, ар зыщыхъурэ чыплэм фэгъэхыгъэ къэбарыр алыжъугъэӀэс.

! Быбырэ пкыгъохэм ахэм якъеутэхын те-гъэпсыхъэгъэ системэм Ӏоф зэришӀэрэмрэ атехыгъэ сурэтхэмрэ видеохэмрэ, мессенджерхэмрэ социальнэ хъытыухэмрэ къарышгъумгъахъэх, анахъэу чыплэу зыщытехыгъэр къэ-лгъагъоу (къызэрашӀэжъын алыгъыцтхэр итхэу). Ащ фэдэ техыгъэхэм УФ-м и УӀэшыгъэ КӀуачӀэхэр зы-дэщытхэр къычӀагъэщы-шгуицт ыкӀи дзэ, граж-дан объектхэм джыри зэ пыр къатэбэнэшгуицт. Ар цыфхэм ящыӀэныгъэрэ япсауныгъэрэкӀэ цына-гъо, джащ фэдэу уголовнэ шгуэдэкӀыжъы пылъ.

! Социальнэ хъытыухэмрэ мессенджерхэмрэ къарыхъагъэхэр шгу-лъэгъэгъэхэмэ, ахэм къа-патхыхъэрэм унчӀэхэу арытхэм яджэуап яшгу-мытыжъ. Пыим а сурэт-хэмрэ видеохэмрэ чыплэм «пешӀэх» ыкӀи ошъогу зы-къэхъумэжъын системэр зыдэщыӀэр зэрегъашӀэ.

! Ошъогу зыкъэхъумэ-жъын системэр зыдэ-щытым, Ӏоф зэришӀэ-рэм, быбырэ пкыгъом икъутафэхэм сурэт е видео атезыхыхэрэр зышгулъэгъухэкӀэ, ахэр социальнэ хъы-тыухэм къарызыгъахъэ-хэрэр зышгуишӀэкӀэ, хэбзэ-ухъумэкӀо е хэушхъафы-кыгъэ къулыкъухэм ма-къэ яжъугъэӀу. Лъэтемыт къулыкъум изыкӀ номер — 112-рэ.

! Къутафэхэм шгуаки-лырымыхъ, гаджет-хэр хэгъэнагъэхэу ахэм уаӀуты хъуицтэп.

! Хэушхъафыкыгъэ ыкӀи хэбзэхъумэкӀо къулы-къухэр къэсыфэхэ ящэ-нэрэ цыфхэр амал зэришӀэу къутафэхэм акӀэрышгъум-гъахъэх.

Пилот зэрымыс быбырэ пкыгъор шгуалъэны-кьо къэбыбэмэ:

! урамым шгутетмэ: псэолгъэ пытэхэм ащыц зыщыжъугъэбылъ, ащ

Аульэ Аскэр

фэдэ щымыӀэмэ, чыгум шгутегъуалъхъ;

! унэм е ӀофшӀапӀэм: шхъангъунчъэ зыхэ-мыль унэ кӀоцӀым е шхъангъунчъэр зыхэ-лым ыуж кыкыӀэр дэп-

къым ыкыб зыщышгууухъум; **! автомобилым:** ащ шгу-кыкӀ, анахъ благъэу цыт унэм е нэмыкӀ псэо-лъэ пытэм ыкыб зышгуишӀ, ащ фэдэ щымыӀэмэ, чыгум шгутегъуалъхъ.

АР-м и Парламент

Щыфхэр ригъэблэгъагъэх

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэм партией «Единэ Россием» икътэгъухэм я Штаб цыфхэр ригъэблэгъагъэх.

Республикэ Парламентым ипашэ мы мафэм зыкыфзэ-гъэзагъэхэр нахыбэу чыгу Ӏахъ гунапкъэхэм ягъэнэфэн, цы-фым чыгур иунаеу ыгъэпсыным тхыльэу ищыкӀагъэхэм япхыгъэ Ӏофхэм агъэгумэкыщтыгъэх.

Джащ фэдэу мы мафэм Вла-димир Нарожнэмрэ «Народнэ фронтым» ишъольыр гъэцэкӀэкӀо комитет ипашэу, Парламентым идепутатэу Юрий Гороховымрэ закыфигъэзагъ гуфэкӀо купэу «Сетевой плацдарм» зыфилорэм ипашэу Елена Кутимская. Ащ кызэриуагъэмкӀэ, хэушхъа-фыкыгъэ дзэ операцием хэ-лажъэхэрэм апае хъытыухэр ашых, ащ зырагъэушомбгъу-ныш, нахыбэу атлупщынэу

фаех, ау ежмэ язакъоу акӀуачӀэ кыыхыщтэп. Ащ фэшӀ ахъщэ ӀэпыӀэгъу кыкӀэлъэлух.

ЗэуапӀэм щылэ дзэкӀолӀхэм ящыкӀагъэу зыфалорэм фэди-зыр агъэхазырышъ атлупщы. Илъэс хъугъэ ащ зыпылхэр, квадрат метрэ мин 11-м ехъу хъытыу ашӀи алакӀагъэхыагъ.

Парламентым ипашэ гуфа-кӀохэр, зэкӀэ республикэм исхэр тидзэкӀолӀхэм ӀэпыӀэгъу зэра-фэхъухэрэм фэшӀ зэрафэразэр кыыхыгъэщыгъ, мы мафэм къяо-лагъэхэм гумэкыгъоу яӀэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм ежъ ышъ-хэкӀэ ыналэ зэрэтетыщтым кыкылигъэтхыгъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэр

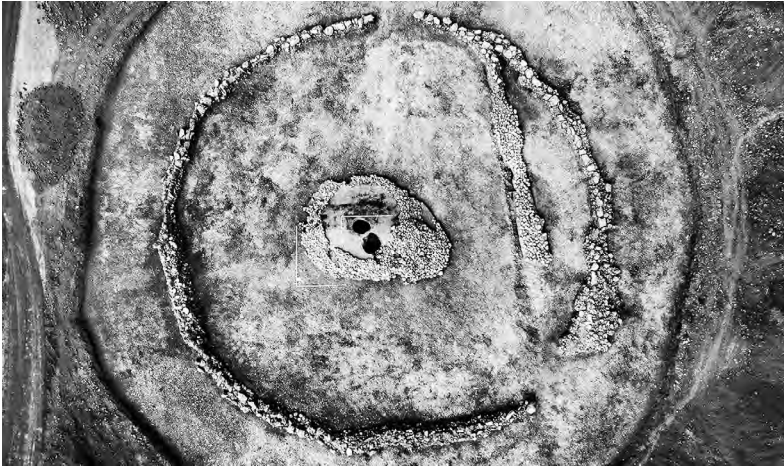
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэр лъэшэу гухэкӀ ащыхъоу фэтхъаусыхэх Адыгэ Республикэм ибзылъфыгъэхэм я Союз итхьаматэу, Урысыем ибзылъ-фыгъэхэм я Союз и Адыгэ шъольыр къутамэ итхьаматэу, Адыгэ Республикэм и Обществен-нэ палатэ хэтэу Ворэкъо Хьалимэт Аскэрбий ыпхъум ишхъэгъусэ идунай зэрихъожьыгъэм фэшӀ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ ащ и Аппаратрэ лъэшэу гухэкӀ ащыхъоу фэтхъаусыхэх Адыгэ Респу-бликэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм икомитет иведушӀ консуль-тантэу КӀэрмыт Динэ Къэплъан ыпхъум ятэ идунай зэрихъожьы-гъэм фэшӀ.

Адыгэ Республикэм лъэпкӀ ӀофхэмкӀэ, Ӏэкыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырӀэ зэлхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет лъэшэу гухэкӀ цыхъоу Адыгэ Республикэм ибзылъфыгъэхэм я Союз итхьаматэу Ворэкъо Хьалимэт Аскэр-бий ыпхъум фэтхъаусыхэ ишхъэгъусэу Къэплъан игъонэмыс зэрэхъугъэм фэшӀ.

Общественнэ организациеу «Адыгэ Республикэм ибзылъфы-гъэхэм я Союз» гухэкӀышхо щыхъоу фэтхъаусыхэх Союзым и Тхьаматэу Ворэкъо Хьалимэт Аскэрбий ыпхъум ишхъэгъусэу Къэплъан игъонэмысэу дунаим зэрехыжыгъэм фэшӀ.

Иныжъым икъэхалъэ къагъотыгъ

*ИшъомбгъуагъэкӀэ метрӕ
60, илъэгагъэкӀэ метрунлӀ
хъурӕ йуашгъхъу «Джэгуа-
кӀо 3» зыфилорӕм нэсыф-
хӕ, ар атыфӕ археологхӕм
ашӀуабӕ даӀшӀуцтыгъ.*

Мэзий хуугъу ахэр Мыекьопэ районым щэтлэх. Хьаклэшхэр, зыгэлсфыплэхэр зэрагъуошхэ Джэгуакло гэхьунэм кьагьэгунэр археологиэм исаугътхэр кьебзаклэ. Ащ елытыгъу гьогушхэр, псэолъэшхэр ялоф жьугъу фежьэнхэм яплэклэ, ухумэн пшьэрылхэр шлэныгэлэжьхэм агъэаклэ. Саугъэт 30 фэдиз аушэтыг, ахэм ашыщых лшъхьэ зэфшъхьафхэр, ислунэхэр. А уахьтэм кьыклоцпкыгьо гэшлэгьонхэр кьагьотыгъэх: дышъэ ыкп тыжбын

кюцтыгъэнки хъун», — кыырегъажъэ игущылэ археологэу, Кыбылэ музейм ишэныгъэлэжъэу Кирилл Еременкэм.

Къагыотыгъэ къ-
хальэм ишыклэ иза-
къоми, бгъэшлэгъо-
нэу щыт. Хъурэя-
бзэу мыжьо чэуклэ
къэшлыхагъ, къэр
куоу етлыхыгъэ бэ-
ным дэтыгъ, а бэн-
ри хъурэябзэу чы-
гум хэбзыкылыгъ.
Ышъхыагъ мыжьо-
сын папклэу, латэу
мыжьо хъурэе фы-
жышхохэр телыгыгъэх, ахэм
яшлуагъэклэ бэным псы дэхъа-
гъэл ыкы ащ илэс мыхитфэ
члым хэлыгыгъэ хвадэм ынтыпкэ
къупшъхъэ къыгъэнагъ.

“Сабый кэмыхуугээр зэрэ-
щилпы хабзэу хядэр гээп-
кэжыггээ, кыокыпнэ лэныкыом
гээзагэу агээгольиыг. Ащ
фэдэ гээтылыкхлэр Мыекнопэ
культүрэм ихабз. «Охра» зы-
фалорэ краскэ плыжыыр шы-
фаг. Ар тыгэм фашыщтыгээ
пытэныгэм кыхэхкыгээ хабз,
ышго нахь диштэнэу хядэр
агээлэжыгээ», — кыелатэ
археологым.

Тэ анахь дгъэшлагъоу гу зы-
лпыттагъэр — хьэдэ кьупшхьэр
ины, цыфышхуагъ. Ылъакъохэр
клэупклагъэу, зэклоццыхьагъэу

зэрэцылбы пэтзэ, ыкыхаагэ метрэрэ сантиметри 10-рэ мэху. Ар зэклоцлпхыжыэу уузенклымэ метритлүми ехушт.

«Нахыыпэм иныжхэр псэу-
щтыгэхэба? Ахэм ащыщ лъап-
кыыг мыр. Зэрэиным фэдэу
ильэрыхыагы цыкыгугэп. Ышх-
хэбгумэ дышэ хьураехэр
ательых, кьамэрэ шэжыиерэ
зэблэщыгэхэу кыгопых, ахэр
зэрагэчаныштыгэ пкыгыори
ягус. Штаук! (кремний) шэбза-
шэхэр бгүу кьэмлланэм зери-
пыхьхэу гуалыхэагэх, ыль-
пэгүу кьошын джэдитлү ит. Зы
пашэ гор мы гуашхьэр зыфа-
гьэуцугэр», — **кыхегэщы**
Адыгэ Республикэм и Лъапк
музей ишлэныгэлэжыу Анд-
рей Недомолкиным.

Агъэшагъо ик'юн фэдиз мэху археологхэм къагъотыгъэ к'эухал'эр. Х'адэр хуал'фыгъ, къыголъ пкыг'охэмк'лэ ар къэош'лэ. Хэт'ыгъ а иньжыгъ? С'ыд фэдэ л'эпкыгъа? Ад'ыгэхэм ят'эжэ плаш'эу ал'ыг'эрэ мыот'хэм, зых'хэм ащыщыгъа? Ш'лэныг'элэжэ купым джыри бэ зэриг'эш'лэнэу ыпэ ил'ыр. Ушэтинхэр х'адэм ик'упшх'эм и араш'ыл'эщтых, къагъотыгъэ пкыг'ох'эри зэт'ыраг'эуцожыщых. Нэужым зэк'лэри республикэм имузейхэм аух'умэнэу аратыжыщт.

ТІЭШЬУ *Светлан.*

**Адыгеим изаслуженнэ жур-
налист.**

Сурэтхэр: Кавказ археологи-
ческэ экспедициер.

ЗЭНЭКЪОКЪУМ КЪАХЭЩЫГЪЭХЭР АГЪЭШЛУАГЪЭХ

Сурэгшилгыг эхэм яреспублик эзнэк токтоу «Хэушхыафылгыг эдэ операциер кэлэцЫкГухэм анэхэмкI» зыфилорэм текIонныгэ кышцидэзыхыгэ-хэм захицэгэушлоггэхэ Iофтхыабзэ партией «Единэ Россием» обществинэ IэпыIэгьумкI и Штатбуу Мыекьуанэ дэ-тым шыкIуагь.

Ащ хэлэжыагь АР-м и Къэралыгьо Совет — Хасэм и Тхьаматэ игуадзэу, Урысыем и Лыхъужьэу Цэй Эдуард.

АР-м культурэмклэ и Министерствэ ялэпылэгьоу ветеранхэм я Урысые общественнэ организаци и Адыгэ республикэ кутамэу «Боевое братство» зыфилорэмрэ дзэкьулыкьушлэхэм я Урысые профсоюз и Адыгэ республикэ организациерэ зэгьусэхэу зэнэкьокьыр зэхашагь.

Миш ипшээрэлхыр кIэлэцIы-
кIухэм дзэ операцием еплыкIэв
фырIэр, агу чыхIурэ-чышIэрэ
яхуджественнэ IошIагэхэмкIэ
кыралотыкIын амал яIынры,
джащ фэдэу ахэм яеплыкIэхэм
обществэм анаIэ тырарагэдзэ-
ныр ары. ШIоигноныгэ зIлэ
пстэуим дзэ хуыгэ-шIагээр,
ягупшысэ чыхIэхэр, зыкIэхьо-
псыхэрэ кызылотыкIырэ сурэт-
шыгэхэхэм якъэгъэлъэгъон
еплIынхэ амал яIагъ.

Адыгеим культурэмклэ ыкӀи искусствэхэмклэ иеджаплэхэм ачӀс сурэтышӀ ныбжьыклэхэр зэнэькокум хэлэжьагъэх. Ащ лoшлэгъэ 40-м еху кырахыла-лагъэ, 16-мэ хагъэунэфыкӀырэ чыплэхэр афагъэшошагъэх.

— Зэнэжыкүур жьоныгыгкэ мээ реным реклоклыгь. Нахьы бэ зэрэдгэшлостым пае куп пэпчэ чыпи 4 шьдгээнэфагь. Ильэс 14 — 17 зыныбжыхэр кьызыхуытэхэрэм нахьыбэ зэрэхэлэжыагэм фэш! аш теклоныгэ зыфэдгэшэшэштхэм чыпилитф афэдгээнэфагь, — кьылуагь «Боевое братство»

зыфилорэм ишъолъыр къутамэ
ипашэу Алексей Харитоновым.

Мы лофтхьабзэм кыдыхэ-
пытатгъэу медалэу «Урысыем
патриот» зыфилоу Давид Ов-
чинниковым кыфагъэшъоша-
гъэр Урысыем и Лыхъужъэу
Цэй Эдуард ритыжыыгъ. Давид
зэрэныбжыкIэ дэдэм емылыт-
тыгъэу, кIэлэ чан, патриотиче-
скэ лофтхьабзэу реклокIыхэрэм
зэкIэми ахэлажъэ, ихэгъэгу фэ-
гъэхыгъэ ордэхэр дахэу кIелох
ыкIи зышIэхэрэр «републикэм
ишаман» алозэ еджэх.

Гушыр лъыгъэкӀотагъ Цэй
Эдуард. АР-м и Лышхъхъэ, Къэ-

ралыгто Совет — Хасэм ацлэклэ
кьээрэугыоггэхэм ащ шүфэс
кьарихыг. Зэнэкьокьум хэлэ-
жыаггэхэм, ахэм янэ-ятэхэм
граждан еплыклэ тэрээ зэрлэм-
клэ, тизэолхэу пльыр-стырым
хэтхэм ямал кьызырэхэу лэ-
пылэгьу зэрэфэхьухэрэмклэ
тхьашьугьэпсэу ариллагь.

— Къэгъэпъэгъонум гугъшисэ
гъэнэфэгъэхэр сигъэшлыгъэх,
лошлэгъэ къызэрымыклогхэр,
сэнаушygъэр къызхэхышхэрэр
къурахьылагъэх. Ахэм пстэуми
уналэ атбдызын яфшъуаш.
Уясожэтхэм лыхьужьныгъэр
къахэшы. Хэушъхьафыкыгъэ дзэ

операцием хэлэжээрэ тидзэ-
клотлхэм апсэ емыблэжыхэу
мафэ кээс тыкыызэраухымэ-
рэр кэлэцыклухэмн ашлэ, ар
ясурэтшлгыгэхэм къащыраю-
тыкыгь, — хигьэунэфыкыгь
Цэй Эдуард.

Дээдэулыкушлэхэм я Урысые профсоюз организации и Адыгэ республикэ кьутамэ итхьаматэу Анатолий Назаровым кызэри-луагэмккэ, дзэ операцием хэ-лажьэхэрэм лэпылэгьу афэхьу-гьэным фэгьэхыгьгэ юфтхьа-бзэу бэмышлэу Москва щыклуа-гьэм хэлэжьагьэх. Мы зынкьо-кьум кьыхахыллэгьэ сурэтшлы-гьищ кьахахи ащ зыдахыгь.

— Тугу рихыыгээ сурэтшыл-
гэхэм ащыщэу зыдэсстагэхээр
УФ-м и Кээралыгьо Думэ иде-
путатэу, дээм лэпылэгү фэхүү-
гэнымкэ движением итхама-
тэу, генерал-лейтенантэу Виктор
Соболевым шлухьяфтынэу есты-
гээх. Ащ ахэм осэшлү кьафи-
шыгы ыкйи зыкьзухумэжьи-
нымкэ Кээралыгьо Думэм
икомитет идэлкэхэм нэпээлпэу
зэрэпальхаштхэр кьытилуагь,
— кьыхийгээщыгь Анатолий
Назаровым.

Зэнэжыгээ хэлэж яахад
зэвлэмийн дипломхэр,
хагсуун-
фыкыр эчлэхэр зыфагышо-
шагэхэм шүтхүү тхылхэмр
ветеран организацехэм агъ-
хазырыг эшлухафтын эшу-
хэмр аратыгэх.

ІЭШЪЫНЭ Сусан.

1944

Шэжыыр

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным 2021-рэ илэсым ибэдзэогуу мазэ и 2-м зыклэтхэжыгыэ унашоу N 400-р зытетыр Урысыем илэпкы шынагьончыагыэ — ар Урысые Федерацием илэклоц! ыкли илэкыб шынагьохэм ащыуэхумэгэныр, ащ дэжым цыфхэм яконституционнэ фитыныгэхэмрэ шхьафитныгэмрэ кыдэлытэгэнхэр, ящылэклэ-псэуклэ зытет дэгоу зэтегэпсыхьэгэным, мамырныгэрэ зыкыныгэрэ хэгэгуи игэлыгэнхэр, Урысыем исуверенитет, икэралыго гьэпсыклэ кызэтегэнэгэныр ыкли социальнэ-экономическэ хэхьоныгэ егэшлыгэныр кыдэзылытэхэрэ хэбзэгэуцугь.

Сыдэуштэу непэ Урысыем илэпкы шынагьончыагыэ кээуэхумага? Хэушхьафыкыгыэ дзэ операциеи зыщыклорэ уахтэм лэпкыбэ зыщыпсэрэ тикьэралыгьоклэ а гумэклыгьор анахь шхьалэхэм ащыш хугыэ, сыда плэмэ зэхэт Кьохьаплэр США-мрэ НАТО-мрэ япащэхэу Урысыем кыфелыхь, иамалхэр кырагьэлыхьхэм, зэхэгэзыным афэшл.

Фашизмэм пэуцужыгэнымклэ коалициеу шылагэмклэ тисоюзникигэхэм ятарихь шлэжь клэко дэдэу кычлэклыгь. Тызэгьусэхэу германскэ фашизмэм ыкли нацистскэ идеологием тызэрэтеклогьагэр ащыгупшагь. Гухэклышхоу щыт нахь мышлэм, нацизмэр лэпсэклэд ашыгьагьэп, ащ кыхэклэу тигьунэгьу шьыпкьэу — Украинэм ишлэпкы кыщытэджыгыгь.

Ятлонэрэ дунэе заом итарихь зыфэдгьээн, ащ пкьэу илагэр Хэгьэгу зэошхор ары, ау илэсипшл пчягьэ хугыэш Кьохьаплэрэ Урысыемрэ яобщественнэ купхэмклэ идеологическэ бэнэныгэ лэзшэу кьэнэжы. Теклоныгэ кыдэзыхыгыэ плэужэу 1945-рэ илэсым имэкьюогуу мазэ и 24-м Ящэнэрэ Рейхым иштандартхэмрэ ибыракьхэмрэ Краснэ площадым ит Мавзолеим ыпашхьэ изытэкьогьагэр, илэсипшл заулэ зытешлэрэ ужим гитлеровскэ Германием фэдэу Ятлонэрэ дунэе заор кыригьэжыагьэклэ алыгьэжыныр, мысагэр кытыралахьажыныр хэта зышлагэр?

Сыдэуштэу ар хугыа? Сыдым пае лэпкы зэфэшхьафьибэ хуэрэ советскэ народэу Хэгьэгу зэошхом илэхьан лыхьужыныгьэхэо зезыхьагьэм, дунэе цивилизациеи кьэзыухьумагьэм непэрэ демократ нэпцымэ кьалэклахьэрэр ралолэныр афэтыдэра? Гухэклы, СССР-р зыгьэмысэрэмэ икьоу тапэуцужыгыгьэп.

2009-рэ илэсым ибэдзэогуу мазэ ОБСЕ-м и Парламентскэ ассамблее «Германиемрэ СССР-мрэ зэтемыбэнэнхэм фэгьэхьыгэ пактыр» илэс 70-м ехьулэу зэфэгьэблын резолюциеу «Гошгыгэ Европэр зэгогьэхьажыгэныр» зыфилорэр ыштагь ыкли шышхьэлум и 23-р «Сталинизмэрэ нацизмэрэ яшлэжь мафэу» ыгэнэфагь. Резолюцием кыщелэ Германиемрэ СССР-мрэ Ятлонэрэ дунэе заор кызырэжыагьэмклэ зэфэдэу пшэдэклыхь ахьэу. Тыгу кьэдгьэклыхьын М.С. Горбачевыр тилэшхьэтэтэ, ащ ыуж Б.Н. Ельциным илэхьан тикьэралыго ОБСЕ-м хэхьанэу ыуж зэритыгэхэр. Польшэм и Лэпкы зэлуклэ — сеймым резолюциеу 2009-рэ илэсым илоныго мазэ и 23-м ыштагьэм кыщылоштыгь Дзэ Пльыжыыр 1939-рэ илэсым сувереннэ Польшэм тебэнагьэу, Кьохьэплэ Украинэу ыкли Белоруссиеу Польшэм

джыри 1920-рэ илэсым Советскэ Урысыем шуиуытыгьагьэхэр кытехьажыгьэнхэмклэ лфхьабзэу зэрихьагьэхэр жарэуштэу зэблахьугь.

Ау Европарламентыр ащ кыщыуцугьэп. Илэсипшл тешлагьэу, 2019-рэ илэсым илоныго мазэ ОБСЕ-м резолюцияклэу «Европэм инеушрэ плэужмэ апае тарихь шлэжыыр кьэгэнэгэным имэхьанэ фэгьэхьыгь» зыфилорэр ыштагь. Резолюцием ышхьэ зэрэтыгьэмклэ зэфэхьысыжь тэрэз кыклэлыкьлонэу апэрэмклэ кыпцэхьэу, ау ащ фэдэ хугыэп. Мюнхенскэ зээгьыныгьэу Гитлерэ кьохьэплэ кьэралыгьохэмрэ 1938-рэ илэсым илоныго мазэ зэдашыгьагьэм уасэ фашыным ычлэплэклэ СССР-м ипэшагьэхэм яклэгьэклын нахь игьэкло-тыгьэу кытегушылэ ыкли Ятлонэрэ дунэе заор Германиемрэ Советскэ Союзымрэ зыклэтхэгьэхэ пактэу Риббентроп — Молотовым ыпкы кыкыгыгьэу кыщыклагьэхьы.

Президентэу Владимир Путиным а документыр нэпэнчэгьэ нэпцэу ылытагь. «СССР-р нацистскэ Германием зысатырэ дытырагьэуцэ, Ятлонэрэ дунэе заор кыпкырыкыгыгьэклэ агьэмысэ. Ащыгупшагьэм фэдэ 1939-рэ илэсым илоныго мазэ и 1-м Польшэм ыкли Советскэ Союзым 1941-рэ илэсым имэкьюогуу мазэ и 22-м кьатэбэнагьэр», — кыхыгьэщыгь УФ-м и Президент. Ащ кызырэлыагьэмклэ, сыд фэдизэу Ятлонэрэ дунэе заом фэгьэхьыгэ тарихьыр зэпырагьэзагьэми, Урысыер зэфагьэм фэбэнэшт. Арэуштэу нэмыкл хэгьэгухэр кызырэддэпсэхуэрэр кыдалытэзэ, хэушхьафыкыгыэ дзэ операциеу Украинэм шыклорэр шлокл зымылэ лофыгоу зэрэщытыр тикьэралыго шыпсэхуэрэм кьагурэлэ. Урысыем илэпкы шлоигьоныгьэхэр кыухьумэхэрэ кьодыеп, нэмыкл шхьафит хэгьэгухэри кыдэлытэх. Ащклэ тэ УФ-м и Президентэу Владимир Путиным детэгьаштэ. Тэ тызэфагьэблы ашлэпэзэ. Кьохьэплэ кьэралыгьохэр зэклэ, СССР-м хэтыгэ хэгьэгу зырызхэми тагьэсэжыныр шэнэу кьаштагь. Ащ фэдэу тарихьым епцыжыынхэр зыми фэудэ хуштэп. Ар кыклэдгьэхьынэу тыфай анахь лыгыгьэчэ зэошхоу цыф лэпкыым кышлэжыырэр кызысжежыгьэ мафэм — 1941-рэ илэсым имэкьюогуу мазэ и 22-м.

Нацизмэм изэхэгьэтэкьонклэ анахь лыхьышхо США-мрэ Великобританиемрэ хашыхьагьэу кьохьэплэ прессэм кьэты. Зэлашлэрэ американскэ гьэзэтэу «Уолл-стрит джорнэл» зыфилорэм, гушылэм пае, кьэтыхь Америкэр, Британиер ыкли ахэм якьотэгьухэм кьэралыгьуйтлоу зильэшыгьэрэ зыхьэклэ-кьоклагьэрэ зэбгьэпшэ-

шун шымылагьэхэм атеклягьэхэу. «Хэдэгьое чыплэ тиуцогьагь Сталинэу нацизмэ анахь еж ие урыс цыф миллионым ехьу зыукыгьэм тыделэ зэхьум. Заом кыхэзыжыгыгьэ клэнэклэпэ тыкьуафэу пльытэн пльэклышт нэбгырэ миллионишл пчягьэхэр Советскэ Союзым исоциалистическэ эмиссар лэлхэм гьэрэу зэрафэхьугьэхэр», — кьэтыхь американскэ тхаклоу Николсон Бейкер.

Социологическэ упчлэжыгьэу США-м ыкли Великобританием ащашыгьэхэм кызырэагьэлэгуагьэмклэ, ахэм яхэгьэгухэр ары нацизмэм изэхэгьэтэкьон нахь лыхьышхо хэзылэагьэрэ, Советскэ Союзыр арэп. Японием шыпсэрэ ныбжыкьлэмэ янахьыбэм Хиросимэрэ Нагасакирэ атомнэ бомбэр Советскэ Союзым атыридзагьэу алытэ.

СССР-р зызэхэзым ыуж 2009-рэ илэсым урысые шлэныгьэлэжыхэр зыхэхьэгьэхэ авторскэ купэу А.А. Даниловымрэ А.В. Филипповымрэ зипэшагьэхэм докладэу «Урысыемрэ советскэ хэгьэгуштыгьэхэм ятарихьэр кьэралыгуаклэхэм еджэнымклэ ятылхьэм кьазэрэщатырэр» зыфилорэр агьэхьазырыгь. Советскэ Союзым хэтыгэ кьэралыго 12-мэ тарихьымклэ егьэджен тхыльэу ыкли пособиеу 187-рэ кьаугоиыгь ыкли зэхафыгь, ахэм Туркменистанэрэ Таджикистанэрэ ахэтыгьэп. Кьызырэчлэжыгьэмклэ, лэпкы кьэралыгуаклэмэ ятарихь егьэджен тхыльхэм зы нэшанэ ял — урысхэмрэ Урысыемрэ зэпхыныгьэ адыуилэным тхьамыклаго кыклэлыкьлоу. Урысыем шьолпырыклэхэр кызырэахьахэрэм осэ дэй кыфашлы.

Тарихьымклэ егьэджен тхыльхэм джыри терминэу «Хэгьэгу зэошхор» ащагьэ-федэ, ау игьэклогыгьэу нэмыкл термини агьэфеде: «советскэ-германскэ заор». Кьэплон хуэм, апэрэ Урысыемрэ Белоруссиемрэ яегьэджен тхыль закьохэр ары зышагьэфедеэрэ. Украинскэ егьэджен тхыльмэ «советскэ-германскэ заоклэ» кьащаты ыкли Ятлонэрэ дунэе заор Германиемрэ СССР-р алкы кыкыгыгьэу, пактэу Молотов — Риббентроп» зыфилорэм кыклэлыкьлагуагьэу, кьэралыгуитлури тыхаклохэу кьащалуатэ. Жьоныгуаклэм и 9-м джы кызынэсыгьэми «Ятлонэрэ дунэе заом нацизмэм зыщытеклогьэхэ Мафэу» еджэх. Ар законопроектымклэ аштагьэу щыт. Лэпкы шлэжыымклэ Украинскэ институтым ипащэу Владимир Вятрович Радэм кыщылауагь «советскэ клишем» теклыжыгьэн фаеу. Коммунистическэ ыкли национал-социалистическэ (нацистскэ) тоталитарнэ тетыгьохэм Украинэм щытемыгушылэнхэу ыкли ахэм ятамыгьэхэм ягугуу шыгыгьэныр шыгьэтыгьэнэу. Хэбзэгьэуцугьэр Украинэм 2015-рэ илэсым щаштэгьагь, ащ ыуж, В. Вятрович кызырэлыагьэмклэ, 2017-м ехьулэу Лениным исаугьэтхэу ыкли ащ епхыгэ шлэжь тамыгьэхэу 1320-рэ, джащ фэдэу нэмыклэхэу лэклэб хэгьэгухэм ащышхэм афэгьэхьыгэ саугьэт

1069-рэ луахыжыгыгьэх. Ахэм ачылплэ Гитлер кьулыкьу фэзыхьыштыгьэхэ бандеровцэмэ афэгьэхьыгьэ мыжьосынхэр рагьэуцох. «Незалежнэ» тарихьлэжымэ ахэр фашизмэм ебэныштыгьэхэу кьатхы. Апэрэ чыплэм итыр Степан Бандерэ фэгьэхьыгьэхэр ары — чыплэ 34-мэ ащ ыцлэ афаусыжыгыгь, саугьэтиплэ фагьэу-цугь.

2019-рэ илэсым имэкьюогуу мазэ Теклоныгьэм имаршалэу Жуковым исаугьэтэу Харьков дэтыгьэр зэрэлуахыжыгьэр Урысыем шыпсэхуэрэми СССР-м хахьэщыгьэ хэгьэгухэм яцыфхэми хьэклэ-кьоклагьэклэ алытагь. Украинэм ипрезидентыгьэу Петр Порошенкэм итегыго уахтэ зэфэхьысыжыгьэу фишлырэр Украинэм коммунизмэм епхыгьэр зэклэ зэрэщигьэзыешыгьэр ары. А гогу дэдэм рэкло джырэ ялэшхьэтэтэу В. А. Зеленскэри. Ащ кьохьэплэ кьэралыгьомэ алэклэ тарихьыр клетхыкыжыкы. Ар дэгуу дэдэу кыщыгьэшпыкьэжыгыгь псалтэу жьоныгуаклэм и 8-м, нацизмэм зыщытеклогьэхэ мафэм кышлыгьэм. Прибалтийскэ тхыльхэм гупшысэу ащыпхырыщыгь — Прибалтикэм шыпсэхуэрэр хэхьоныгэ горэм шыгугынынхэ алэклыштэп, сыда плэмэ Урысыер ягьунэгьу. А хорым Финляндиири кьыхэхьагь, Урысыем ихьатырклэ дэгьоу мэлпсэу нахь мышлэми. Ащ нахьышлугьэба гьунэгьу зэфыщытыклэ дэгьухэм ягьэпытэн ыуж итыгьэмэ?

Тызэрэщыгыуазэу, теклоныгьэм уасэу илэ шыпкьэр мыгьэунэфыгыгьэу ар ушэтыгьэу пльытэ хуштэп. Мыщ дэжым фэхыгьэ гьунэнчхэмклэ пшэдэклыхьыр кыхьэщы. Джар кыралотыкылым зэрэфэмыехэр ары дзэ тарихьым епцыхэу зыклэхьугьэр. Советскэ цыфхэр ренэу егупшысэщытыгьэх уасэу теклоныгьэр кызырэтфьдэклыгьэм.

Краснэ площадым Теклоныгьэм и Парад зыщыклогьэ мафэм кыклэлыкьлорэм, 1945-рэ илэсым имэкьюогуу мазэ и 25-м А. Довженкэм ыгу кьеоу идневник дитхэгьагь: маршалэу Жуковым «торжественнэ ыкли пхьэшагьэ зыхьэлыгьэ ипсалтэ зы шыгыго марш е шыгыго такыкы зэпыгуго хэтыгьэп. А миллион щэклыр е тлоклитур, лыхьужыныгьэ зезыхьагьэхэр щымылэгьахэхэм фэдагь... Ахэм яшлэжышхо, лыпсэу агьэчягьэм, кьинэу алээгьугьэм апае лэгонджэмышхьэклэ зи етысэхыгьэп, егупшысагьэхэп ыкли падохэр зышахыгьэхэп».

Цыфэу щымылэжыхэм афэгьэхьыгьэ тхыгьэу кьагьотыжыгьэхэр зызэфахьысыжхэм, СССР-м и Улэшыгьэ Кьуачлэхэм демографическэ члэнагьэу афэхьугьэр кызыалытэжыым (ауклыгьэхэр, узхэм е шьобххэм арыллыкыгьэхэр, ошлэ-дэмышлэ тхьамыклагохэм ахэклодагьэхэр, дзэ трибуналымклэ аулыгьэхэр, гьэрэу аубытыхи, кьэмыкложыгьэхэр) нэбгырэ миллиони 8-рэ мин 668,400-рэ дзэклоплэу агьэунэфыжыгыгь. Ащ хахьэхэрэп дзэклоплэ нэбгырэ мин 500-у заом иапэрэ мафэхэм мобилизацием хэфэгьагьэхэу, ядзэ чы-

УХЪУМЭГЪЭНЫР 1945

плэмэ анэмысхэзэ клодыгъэхэр. Илэсипшл пчъагъэ тешлэжыгъ а цифрэ гомылухэр кышаутыжынынхэм фэшл.

Урысыем щыпсэурэ лэуж пчъагъэхэм лыхъужыныгъэ зезыхъэгъэ панфиловцэ 28-р щысэ къафахызы аплугъэх. Политрукэу Василий Клочковым ылогъагъэр: «Урысыер къэралыгъошху, ау тызщы-зэкклэон чыплэ щылэп! Таклыбыр Москва». Хэгъэгъу зеошхом и Тарихъ тхылъэу том 12 хуэрэм панфиловцэмэ язаоу 1941-рэ илэсым ишэклогъу мазэ и 16-м шылагъэр кызырэыкло дэдэу кышчытыгъ. Мары ащ кызырэгъагъэхэр: «Дубосеково зэхэкыллэм дэжэ лыхъужы-панфиловцэмэ лыгъэм ишапхъэ кышагъэлъэгъагъ». Пыир кызырэтырагъэуцагъ, ащ кыхэкълэу адрэ дивизиэхэм ухъумэллэ чыплэкълэхэр агъэхъазырынхэ альэкылгъ. Пыим итанк 50-м панфиловцэ 28-рэ нахъ зэрапэмыуцужыгъэм фэгъэхыгъэу зы гушыгъ хэтэп. Ащ фэдэ щысэу къэпхын плэкълыщтыр бэ дэд.

Ащ фэдэ егъэджен тхылъхэмкълэ кыт-клэхъухэрэ лэужхэр рагъэджэштхэмэ, илэс 20 — 30 зытешлэкълэ, Урысыем анахъ ныбджэгъуу фалытэщтых: Япония, Турккы, Германия, урыс-япон, урыс-турккы заохэр, германскэ заор ыкълэ нэмыкълэхэр шылагъэхэм, ау къош къэралыгъокълэ тызджэщтыгъэхэ Украинэ, Азербайджан, Грузия, Казахстан, Прибалтика ахэм ащыжыжыштхэп. Ахэмэ гъучл дэпкхэмкълэ зыкхашы-

кхажы, Урысыем пае агъэуцухэрэмкълэ.

Зэфэхысыжыгъэхэр тшыных. Титарихъ къэтымыуэхъумэмэ, Урысыем неущрэ мафэр илэштэп. Блэкылгъэм итарихъ тырыпэгэн ыкълэ лъэккыбэ зыщыпсэурэ урысые къэралыгъом итарихъ клэн зэдгъэшлэн ыкълэ ащкълэ ныбжыкълэхэр тплунхэ фае. Хъугъэ-шагъэр зыфэдэгъэ шыпкыер кытхыжыныр тарихълэжыым непэ ипшэрылэ.

Хэткълэ шыфэжыгъэп европейскэ хэгъэгъуэм неонацистхэм ашъхъэ кызырэгъагъэхэр. Украинэми, Прибалтикам ихэгъэгъуэхэм неонацистхэр арытэлагъох. Ащ ренэу Владимир Путиным игугъу къешы. 2021-рэ илэсым ижъоныгъуакълэ и 9-м Краснэ площадым кышыгушылэзэ, хэушъафыкылгъэ дзэ операциер рагъэжъэным ыпэкълэ, кыхигъэщыгъагъ: «Непэ тэлэгъу амыуыгъэгъэхэ карательхэм ыкълэ ахэм къакълэпкылагъэхэм тарихъыр клатхыкылжыныр зэрэпылхэр, къума-лыгъэ зезыхъагъэхэу ыкълэ бзэджащлэхэу лажъэ зимылэ цыф минишъэ пчъагъэ зыуыгъэхэр хыекълэ алытэжынынхэм ыуж зэритхэр». Президентым кылогъагъ дунэе хабзэм зэрэтыжыштхэр, ау хэгъэгъу икхъуэхъумэн логыгъо шъхъалэу зэрэщтыр.

Непэрэ мафэр — мэкъуогум и 22-р, анахъ мэфэ тхымыкълэгъошхоу Урысыем итарихъ хэт. Мы мафэм ыкълэ Теклоныгъэм и Мафэу жъоныгъуакълэ и 9-м титарихъ кызырэгъуэхъумэрэ кыралотыкы. Ау тэр-тэрэу лэкылб къэралыгъохэу

кытэнэкъокъухэрэм амал ятэты ар зэрахъоклыну. Зэгорэм тишъыпкыэ ышлэш дгъэхъуныр хылыгъэ мэхъу, тэ тарихъым щыщ пычыгъуабэр тэушъэ-фышъ. Ащ фэдэу тикхэралыгъоу щаушъэфрэр Теклоныгъэм икхыдэхынкълэ И. В. Сталиным гъэхъагъэу илэхэр ары. Сталиныр Апшээрэ комадующэ Шъхъалэу щытыгъ, къэралыгъоу ыкълэ дзэ лэнатлэхэр зэдижыжыгъэх, стратегическэ операциехэм язэхэгъэуцон хэлажыгъэхэу. Ар

шыпкыэ, сьд фэдэ фыщытыкълэ а цыфым хэт фырилагъэми. «Джары типолитическэ, идеологическэ пыйхэм а ушъэфыгъэр зыклагъэфедэрэр», — къетхы журналистэу, политологэу, МГУ-у Ломоносовым ыцлэ зыхъырым телевидениемкълэ и Апшээрэ еджаплэ идеканэу Виталий Третьяковым.

АЦУМЫЖЪ Казбек.

Тарихъ шлэныгъэхэмкълэ доктор.
Сурэтхэр: РИА новости.

Тигъэзетеджэмэ ятворчествэ щыщ

Ныхэм афэсэтхы

Гыбзэ-нэпсыр тичэщ лусэу,
Хъэзаб хылыгъэм тэ тыкхъэуи
Ны тхымыкълэр лэбэ-лэабэу,
Бгъэшэо пцанэм тыщиплугъи.
Тыдэ кыкыл кыащ къопипллым,
Ныбжыкылитлур зэкыричи
Кушъэ фабэм хэлъ сабым
Хъэзаб машлор кытырикълэ.
Чыплэ хылыгъэм уичъахыгъэу,
Мыжъо сынэу о укхъанэ.
Нэгур кыфэу, осым фэдэу,
Щагу нэклым укхыданэ.
Къэумэзхэмэ ошъогу шхъуантлэр
Гушлор тыгъэр къепсыжыны?
Уимылэжымэ псэогъу закъор
Лъапсэу уилэр лыкълотэна?
Гур нэхъэу, нэр джы плэна?
Плэз клэмыкълэу тэ уклонэ?
Нитлур нэпсым ристыкыпи,
Ежъэ стафэу къэнэжыгъи.
Лэшъхъэ закъоу, къурэ джашъоу,
Унэ нэклыр къэопллыхъэ.
Зышъхъэ закъоу кыбыр нэклэу,
Сабый быныр кыплэжыханэ.
Кышъо пцанэр нэпс щыгъэм,
Мэшлэ бзыйкълэ пхырестыкы.
Нигъэсыгъэу къупшъхъэ клэцым,
Шыблэ машлор кышъэхъушлэ.
Къэуцхылы. Бжыхыгъэр къэкълэ.
Псы кыиугъэу огур шлоркы.
Клэшъуикълэу кыры кытфэклэ,
Игъо къэсышъ, ар мэгушлэ.
Чыиф унэу кыб ебагъэм
Бгъэнэу телъыр клэогъэпшы.
Иптэкъуагъэшъ, щыбзэжъ нэдым
Орзэжъ шкъуафэу клэогъэпшы.
Сьд къэхъугъи, сижыбгъэжъ!
Унэжъ цыклур емыутэкълэ!
Зэ эклэклэу о лэсэжыба!
Бын ебэм плэжъ техыжыба!
Зэ къэгыры, узыр щышхэу,
Зэ къэхъалцэ, жыр фимыкыоу,
Зэ къэлэсэ, лэр кышафэу,

Зэ кыкълэштэ зыфэмлажэу,
Тэмэжытлур зэкылщыгъэу,
Зыкхъелэты бжыхъэжъ жыбгъэм,
Лъэкхъэжъ кыхыгъэр кыиушъагъэу,
Зыфырегъэхъы хъакълэу пчыклэм.
Нэплэгъу закъуи уримгъафэу,
Пчыклэр псынклэу мэкълэдыжы.
Шыблэжъ благъор къэушыгъэу,
Огу шлоркыр зэхэбзыхъэ.
Къегъолэхышъ огу кыфышъор,
Чылыгъэм шъабэу кылушъагъэ,
Зэдыхъахышъ зыгъогу занклэр,
Чэф лаллыр зэращэкы.
Ощхым осыр кыкълэлэжышъ,
Щагу тепладжэм зытырехъо.
Ны тхымыкълэр къэтэджыгъэшъ,
Пчъэблы нэзым плуаблэр лухъо.
Сабый цыкълэу афэсакъэу,
Клэхлэн цыпэр клеупкълэжы.
Жыыр фимыкыоу гур клэзэзызэ,
Хъакужъ лъапсэм ар еклужы.
Жыыр мэшлэуау кыры къэсыгъэшъ,
Губжыгъапэу осыр къепхы.
Пхъэу къэнагъэр къэмэклагъэшъ,
Ны тхымыкълэм ар къепллыхъэ.
Лынтфэ одхэм лъыр къащэжышъ,
Шыкълэпшынуу къэтхъаушъ,
Нэбзыгъы бгъэзэр зэбгырешышъ,
Пшэсэн стырэу зыкыуещэкы.
Лъыгъэр лъаплэ — гъогур хылыгъэ,
Ерагъ дэдэу пшъхъэ охыжы.
Сабый быныр о кыппэллэу,
Лалл шъабэр кыиуащэкы.
Хъэдэн цуакъэр зэкълэжыгъэшъ,
Лъэлэ пцанэр шхъуантлэу къешы.
Къэсырэ осыр къэлэжыгъэшъ,
Лъэс лъагъор члеухъумэ.
Бын тхымыкълэр угу о къэкълэ,
Пхъэлалл хылыгъэр пщэгъушъэжы.
Лъакъор лъэшэу о къэлэтэзэ,
Къоджэ гъогум утехъажы.
Нэфсэт цыклур о кыуагъэшъ,
Шъхъангъупчэм къепллышъ лут.

Тлэклэ шлэ къэсми пшъхъэ олэтышъ,
Лъэбэкъу пчъагъэр къэопллытэ.
О умакълэ зэхыхыгъэшъ,
Гъэтхэ тыгъэу уакыфепсы.
Уишлэуэгъуи джэнэт лъаплэшъ
Ифэбагы о огошы.
Уибыдзашъоу бгъашъом телъым,
Псынэкълэчэу уелушъагъэ.
Лупшлэ шъабэу нэгъушъом нэсрэм,
Чыые лэшлур ащ кыреты.
Сьд фишлэна чыием хэтэу,
Осыцэ стырэу огум къехэр?
Сьд фишлэна куашъом телъэу,
Хъэзаб машлор чылыгъэм тетыр?
Зэо лугъом кыпхырэпллышъ
Тыгъэр гызызэ, кытфепллыхы,
Чылыгъэм лъыпысыкълэ зегъэшъокышъ,
Тыркыо хылыгъэм егъэгыры.
Гугъэ иныр псыхъоу кыуачы,
Псычлэ мыжъоу псым уепсыхы,
Псэ зыхэлъыр уичыгу лъаплэ
Бгъэгъунэрэр уибын лъаплэ.
Псыхъор кыушъхъэм дэчъэежъа?
Машлор лъэшэп хэт фэлэна?
Нарт нитлур къэщынэна?
Нарт лэшъитлур джы кыпшъына?
Зэ уикласэр нэм кыкълэпллэу,
Лъыр кыкълэчэу осым хэлэу
Зыкхъелэтышъ кыплопллэжы
Зэхэфэжы шъхъэр шлэзыгъэу.
«Чылыгъэ лъаплэр сэгбгъэжышъ
Сишлэуэгъуи лым щэтклужы
Сичыгу лъаплэ ным ычлэплэшъ
Шъушымыгъупшэу къэрэнэжы!»
Кыуачлэр макълэшъ, гур къэмакълэ,
Заор гъаблэшъ, лъакъор клэклрэп.
Шъхъэр къэуназэшъ, узэхэфэ
Хъадэгъу чыием ухелъашъо.
Хэт нэсына уиджэмакълэ?
Хэт фэлэна уитхэлъэлэу?
Хэт ышлэна уишылыкыли?
Хэт къэллэна уалъэныкыи?
Тыгъэжъ жыбгъэр нахъ къэлэжы
Гухэкълэ псалъэр кыпфегъэсы.
Уипчыхыплэ къэшыпкыэжы,
Псэогъу лъаплэм уебгъэжы.

Чым ыкълэуагъэу умыгъэгъурэм
Пклэшъхъэ тхыпэу укхелэты.
Клэчлэ шъэфэу кыпхылъхъагъэм
Лъэтемытэу укхыжыжы.
Лугъо гъогур кызызэпчэу,
Пкыжыгъэ тхыпэр кыпфахыжы.
Улэабэшъ плэ клэзэзызэ,
Похоронкэр кыиуагыжы.
А кын мафэр мэстэ лыгъакълэу
Гъашлэм итыркыоу кышъом кытэнэ
Чатэр шлэтэхэу, лыпсэр къэчъэхэу,
Гуи мэхъаджэу уахътэм щелэты.
Пшэо зэкылышъ, бжыхъэ чъэп чылыгъэ,
Шъэф гухэкълэу ар огъэежы.
Сабый лэ цыкълэуагъэу палэ алыгъэу,
Бгъэнышъхъэ унэм о уращэжы.
Илэс кынхэр хъотым зэрихъэу,
Тичыгу лъаплэ нэпсыр текыжы.
Тыбыракъ плыжы
лпысэр кыпычъэу
Теклоныгъэ лъаплэр тэ кытфыдахы.
Сянэ сломэ, миллион пчъагъэу
Зеошхом ибжэ апшэ дэлэтыгъ
Сянэ сломэ, ащ имызакъоу,
Зылапшэу, зылапшэу зэдэбэнагъ.
Тянэхэр сломэ, ялыблэнагъэ
Къэстхын слэклэнуу
сизабзэ кымыхы
Тянэхэр сломэ, ялэжыкълэу
Кысфэмыуэхэу сыкызызэуехъ.
Хъэзаб кынэу ныхэм ащэчыгъэр
Щэчалэу щылыгъэ хэт кыгъотына?
Хъэзаб тхымыкълэуагъэу
апшэ дэлэтыгъэр
Ар кылытэнэу хэт фэлэклэна?
Къэгъэжыплэ зилэм, клэуагъэ?
Хышъэу апылыгъэр хэт фэуагъэ?
Ным игонахъ анахъ лъаплэна?
Дахэкълэ, дэгъукълэ тыгу кырэклэжы!
ИШЪЫНЭ Юныс.
Юфшлэным иветеран.
Гъобэкъуай.

Пстэуми унагъор алъапс

АР-м инахыжхэм я Совет зичэзыу зэхэсыгъо мэкуогуи и 20-м илагъ. Унэгъо пытэ гъэпсыгъэным, сабыеу къэхуэхэрэм япчъагъэ зыфэдизым, клэлэцлыклубэ зэрыс унагъохэм ахэгъэхьогъэным лэфтхьабзэр фэгъэхьыгъагъ.

Ишъыинэ Сусан

Ащ хэлэжъагъэх АР-м лэфшлэ-нымккэ ыкли социальнэ хэхъо-ныгъэмккэ иминистрэу Мырзэ Джанбэч, кьэлэ администра-цием, общественнэ организа-циехэм ялыкхэхэр.

Зэхэсыгъор къэбар гушъуа-гъоккэ рагъэжъагъ. Советым хэт нахыжхэм ащыцъу, илэс пчъагъэхэм къаглоцл лэфшлэным чанэу кыхъалажъэу, социальнэ къулыкъум юристэу лэф шы-зышлэгъэ Лышъхъу Мухътарэ ыныбж илэс 85-рэ зэрэху-гъэмккэ фэгъушъуагъэх.

— Мы шысэ дахэмккэ тизэхэ-сыгъо едгъажъэ тшлэгъуагъ. Пшъэрыл шъхъалэу тилэхэм ащыц Адыгеим щыпсэхуэхэрэм къагъашлэрэр илэси 100 нахъ мымаккэ шыгъэныр. 2024-р — унагъом и Илэсэу Урысыем зэрэцагъэнэфэгъэм кыдыхэ-лпытэгъэу, мы лэфыгъор къэтлэ-тыгъ. Мыщ кыхеуытэх унэгъо-

фагъэх: «Ны-лхыжъ» зыфило-рэм (нэгъыри 10 ыкли ащ ехъу зыпхуэхэр) ахъэ тынэу сомэ зы миллион пыл, орденэу «Родительская слава» зыфило-рэм (сабыи 7 ыкли ащ ехъу зилэхэр) сомэ мин 500 игъус, медалэу «Родительская слава» зыфи-ло-рэм (сабыипл зыпхуэхэр) сомэ мин 200 араты, — **хигъэу-нэфыкыгъ Гьуклэл Нурбий.**

Адыгэ Республикэми унагъом игъэпытэнккэ лэфшлэнуу щызэрэ-хъэрэр маклэп. Икыгъэ илэсым сабыибэ зилэ унэгъуи 10-мэ «Ным ищытху» зыфило-рэ дипломхэм сомэ мини 100 зырыз акыгъоу Адыгеим и Лышъхъу Къумпыл Мурат аритыжыгъ. Унагъом и Илэс ащ къызэлхыгъэ, орденэу «Родительская слава» зыфило-рэр кызыфагъэшъошэгъэ Зыхъэхэм, Шишкинхэм яунэгъо щысэтэхы-плэхэм ар афэгъушъуагъ. Ащ фэдэ лэпсэ пытэ зилэ унагъоху,

2025-рэ атхыгъ, 1818-р зэхэ-кыжыгъэх. Унэгъуишъэм тельи-тагъэу кыиудзэмэ, Адыгеим унэгъо 68-рэ щызэхэкыжы, Къэ-бэртэе-Бэлякырым — 50, Да-гыстан — 27-рэ, Ингушетием — 24-рэ, Чечэным — 15. Джащ фэдэ пытэ илэсхэм яптыгъэмэ, Адыгеим сабыеу кыхъу-хъэхэрэм япчъагъэ кыщыккыгъ. 2023-рэ илэсым нэгъырэ 847-ккэ нахъ маккэ къэхуегъэр. Тигъу-нэгъу шъолырхэм мы лэны-къомккэ хахъохэр ялэх: Дагы-стан нэгъырэ 25300-ккэ нахы-бэ кышыхъу, Ингушетием — 5553-ккэ, Къэбэртэе-Бэлякы-рым — 2873-ккэ, Къэрэщэе-Чер-кесым — 404-ккэ. Ыпшэккэ зигугъу къэтшыгъэ министрст-вэм мы лэныкъомккэ джыри хэкыпккэхэм алъэхуу ыкли тедзэу рихъухъэхэрэм ащыц илэс 25-рэ зыныбж ныхэм апэрэ, ятлонэрэ, яцэнэрэ ыкли ащ къаклэлыккыло-р сабыибэ зы-кызыфэхуэрэм зэтыгъо ахъэ тынэу сомэ мин 25-рэ аратынуу, зигъот маккэ унагъохэм арыс клэлэцлыккыло-р егъэджен ыкли спорт сыхъатхэр оклофэхэ ш-пхъэ гъэнафэгъэм тетэу ящы-ккэгъэшт шъуашэхэр арагъэгъо-тынэу, нэмыккхэри, — **кылуагъ Советым итхъаматэ.**

Нахыжхэм я Совет хэтхэм зэралытэрэмккэ, республикэм щэгъэнэфэгъэ фэгъэккотэнхэм адаккыу ныбжыккэу къэзэрэцэхэрэм, илэс 50-м ехъу кызе-дэгъэшлэгъэхэм ыкли бэгъашлэ-хуу илэси 100-м ехъу зыныбж хэхъоныгъэмккэ и Министрствэ къэхурэ сабыибэ, унагъохэм япчъагъэ хэгъэхьогъэным фэш лэфтхьабзэу зэрехуэхэр маклэп. Урысыем ишъолырхэм ащыцъу бэгъашлэхэр анахъэу зыщыпсэ-хуэрэм Адыгеир ащыц. Зыныбж илэси 100-м шлокыгъэу нэгъы-рэ 27-рэ щэпсэу.

— Джа зэпстэуми ямылпытэ-гъэу, ныбжыккэу къэзэрэцэхэрэм, клэлэцлыккылоу къэхуэхэрэм, зидунай зыхъожыккэхэрэм алъэны-къоккэ республикэм илофхэм язытэт кызэрэцэху. 2023-рэ илэсым къэзэрэцэху унагъоу

а хэбзэшлэхэр зэккэ нахыжхэм кытккэхуэхэрэ лэужхэм къа-лгъэжъэжыккы. Унэгъо ныбжы-ккэхэм япсихологическэ ыкли яматериальнэ зытэт зыпкы иуцо-нымккэ ныбжэ зилэхэм яшъуагъэ кызэрэагъа-лорэм мэхъанэшхо ил, арышъ, тфэлэцкыштыр афэ-тшлэн фэе. Унэгъошлэныр, сабыи-бэ зэрысхэм ахэгъэхьогъэныр шлэныгъэ псау мэхъу. Егъашлэм зэрэдунаеу цыф гъэсагъэхэр а лэфыгъом дэлажъэх. Адыгэхэм хъаулыеу ало-рэл: «Сабыи пп-лу-нымрэ мастэккэ псы-нэ птыным-рэ зэфэдэ». Къэтлэтыгъэ упчлэ-хэм язэшлэхын джыри лъыдгъэ-ккэгъэшт, тэдэлэжъэшт, — **хигъэу-нэфыкыгъ Гьуклэл Нурбий.**

Нахыжхэм я Совет итхъа-матэ кышыхъу псалъэм фэгъэ-хыгъэу бэ къэгъушъуагъэр. Зэхэ-сыгъом лэфыгъоу кышлэтыгъэ-хэм мэхъанэ ялэу, игъо шып-къэу алъытагъ. Ахэм хэкыпккэу алъэгъухэрэм шъхъихыгъэу кылуагъэх.

Оник Нигоевым зэрилытырэм-ккэ, зэхэкыжыккэхэрэм ушъха-гъоу ялэр унэгъошлэным икъоу

Гушылэр лъыгъэккотэагъ Сове-тым хэтэу, гъэсэныгъэм илофы-шлэу Александр Девтеровым. Ащ кызэрэцэхуэхэрэмккэ, еджа-плэм изакккэ сабыи пфэп-у-штэп, мыр лэныккыуишъу зэп-хыгъ: клэлэцлыккыло-р, ны-тыхэр, еджаплэр. Ащыц зыхэзыккэ, лэфым члэнагъэ фэхъу.

Хъымыщ Казбек хэкыпккэу ыльэгъухэрэм ащыц тиныбжы-ккэхэр СМС-ккэ зэдэмыгушлэхуу культурнэ лэфтхьабзэхэм нахы-бэу ахагъэлажъэхэзэ ашлэмэ нахъ шлуагъэ кыхыныу.

— Непэрэ лэфтхьабзэм кы-шлэуагъэхэм ащыц респу-бликэм щыпсэурэ ныбжыккэу сабыи къафэхуэн зэрамылэккы-рэр. Япсауныгъэ изытэт кызы-ккэохуэрэм наркоманиер зэу ыльапс. Джащ фэдэу лэфшлэным нахъ гъэхъагъэхэр шалыным ызыныккыохэр фэбанэхэзэ, уахъ-тэр алэкккы, ныбжыккэу хэккы-рэр. Мы лэфыгъохэм язэшлэхын мафэ ккэс кэралыгъом ихэбзэ кылы-ккыуэхэм, общественнэ организа-циехэм алуа-члэ рахыллэн фэе. Ащ фэдэ лэфыгъохэр кызккыу-у-

Адыгэ Республикэми унагъом игъэпытэнккэ лэфшлэнуу ащызэрэагъэр маклэп. Икыгъэ илэсым сабыибэ зилэ унэгъуи 10-мэ «Ным ищытху» зыфило-рэ дипломхэм сомэ мини 100 зырыз акыгъоу Адыгеим и Лышъхъу Къумпыл Мурат аритыжыгъ.

зэрэфэмыхъазырхэр ары. Шлу-лэгъуныгъэр азыфагоу къашло-шлызэ къэзэрэцэхэшь, армыры-гъэу кычлэккыжы.

— Унагъор зыгъэпытэхэрэ шъхъэккэфэныгъэм, зэгурыло-ныгъэм, шлэгъэм ныбжыккэу рыгъуагъэхэп. Апэрэ кыныгъом зэрэлу-ккэуагъэхэм тетэу зэпачы-ным дэлажъэхэрэп, зэхэккыжы. Иккыу зэрамыгъэсагъэхэм ар изы ушъхагъу. Нахыжхэм бэ ялытыгъэр, арышъ, амал зэри-лэккэ унэгъошлэныр зэфыштыккэ имэхъанэ ядгъэшлэн фэе. Гухэккэ нахъ мышлэми, кытккэхуэхэрэ лэужхэм япкыныгъэрэ яегъэ-джэнэрэ кэралыгъом зэккыри-чы-гъэх, — **ело Оник Нигоевым.**

хэрэм яушъхагъу тшлэным пае психолого-педагогическэ упчлэ-жыныхэр ребгъэккылынкэ фэе, — **кыыхыгъэщыгъ ащ.**

Лэфтхьабзэм иккыу министрэу Мырзэ Джанбэч къэгъушъуагъ. Нахыжхэм я Совет зэхэсыгъо кышлэтыгъэ лэфыгъохэм мэхъа-нэшхо зэралэр, ащккэ ежэ зипэ-щэ министрствэр зыфэгъэзэгъэ лэныккыохэм лэф зэрадишлэ-штыр, зэдэлэжъэнхэм зэрэфэхъа-зырхэр кыыхыгъэщыгъ. Демогра-фием фэгъэхьыгъэ Форумэу лоныгъом щылэщтым Советым хэтхэр кырагъэблэгъэнхуу ми-нистрэм кылуагъ.

ИШЪЫИНЭ Сусан.

Нахыжхэм я Совет хэтхэм зэралытэрэмккэ, республикэм щэгъэнэфэгъэ фэгъэккотэнхэм адаккыу ныбжыккэу къэзэрэцэхэрэм, илэс 50-м ехъу кызе-дэгъэшлэгъэхэм ыкли бэгъашлэхуу илэси 100-м ехъу зыныбж-хэм бэгъэхлэхуэ зэфэшхъафхэр афэгъэнэфэгъэнхэ фэе.

шлэныр, сабыи къэгъэхуегъэныр ыкли цыфым кыгъашлэрэр нахыбэ хуныр, — **кыыхыгъэ-щыгъ нахыжхэм я Совет итхъаматэу Гьуклэл Нурбий.**

Ащ кызэрэлуагъэмккэ, уна-гъор обществэм ыкли кэралы-гъом зыпкытэу хэхъоныгъэ ашлэным ыльапс. Цыфым изе-кккэ-шлыккэхэр, игушъхъэбаи-ныгъэ зыщыпхуэрэр унагъор ары. Лэшлэгъу зэккэлыккылохэм Урысыем ыкли ащ ишъолырхэм унэгъо лужухэр ащэпсэху. Шыла-гъэх унагъохэр сабыи 7 — 12-м кышхэгъэжъагъэу 20-м нэсэу зэрысгъэхэр. Джыри унэгъо ныбжыккэхэр нахыбэу гъэпсы-гъэнхэм, сабыеу къэхуэхэрэм япчъагъэ зыккэгъэлэтыгъэным фэлорышлэрэ политикэ гъэнафа-гъэ тикъэралыгъо зэрехъэ.

— Унагъор къэхуымэгъэным, демограfiем иполитикэ пхыры-щыгъэным афэшлэныр араты-рэм хагъэхуагъ: апэрэ сабыи пэе сомэ мин 622-рэ, ятлонэрэм — сомэ мин 822-рэ, яцэнэрэм — сомэ мин 200. Президентэу В. Путиным иуна-шккэ сабыищ ыкли ащ ехъу зилэ унагъохэр клэлэцлыккылоу зэрыс унагъоккэ алъытэх. Ащ даккыу, щытхуцлэхэри агъэнэ-

зисэнэхъатккэ зэльашлэрэ цыф-хэр кызэрэцэхуэхэрэм Адыгеим щыпсэурэр маклэп.

Нахыжхэм я Совет итхъа-матэ кызэрэлуагъэмккэ, респу-бликэм унэгъо мин 53-рэ щэпсэу, ахэм ащыцъу 8856-р — сабыибэ зэрысыгъ. Мыщ фэгъэхьыгъэ кэралыгъо политикэр Адыгеим щыпхырыщыгъэным фэшл хэбзэ-гъэуцугъэу «Унагъор, ныр, тыр ыкли клэлэцлыккылоу къэхуымэгъ-гъэнхэр» зыфило-рэр аштагъ. Ащ фэгъэккотэнхэм ахъэ тынхэр кы-дыхэлпытэгъэх ыкли республикэ бюджетым кыккэу сомэ милли-он 144-м ехъу пэлуагъахъ. АР-м лэфшлэнымккэ ыкли социальнэ хэхъоныгъэмккэ и Министрствэ къэхурэ сабыибэ, унагъохэм япчъагъэ хэгъэхьогъэным фэш лэфтхьабзэу зэрехуэхэр маклэп. Урысыем ишъолырхэм ащыцъу бэгъашлэхэр анахъэу зыщыпсэ-хуэрэм Адыгеир ащыц. Зыныбж илэси 100-м шлокыгъэу нэгъы-рэ 27-рэ щэпсэу.

— Джа зэпстэуми ямылпытэ-гъэу, ныбжыккэу къэзэрэцэхэрэм, клэлэцлыккылоу къэхуэхэрэм, зидунай зыхъожыккэхэрэм алъэны-къоккэ республикэм илофхэм язытэт кызэрэцэху. 2023-рэ илэсым къэзэрэцэху унагъоу

Шошъхъуныгъэр. Гушъхъэлэжъыгъэр. ГукIэгъур

ШушIэн гупшысэхэм зэрапхырэ цыфхэм, къалэу Шъачэ ибыслымэнхэм, игъэкIотыгъэу Къурмэныр хагъэунэфыкIыгъ.

УгукIэ уфэразэу пшIэрэ шушIагъэм шукулэ къыпфегъэзэжъы, етIани ар фэдэ пчъагъэкIэ. ГушIуэу «псапэм» мэхъанэ-шо иI — ар цыфым ыпсэ епхыгъэ шыпкъ. Нэбгырэ пэпчъ ащ имэхъанэ гучIэм нэсэу къыгурэлэ тэтэжъ пашъэмэ къызэрэтфыщанагъэм тетэу: цыфмэ шу афэошIэмэ — ар угу къикIуэ шIэ, ащ къыкIэлъыкIоштIым ушымыгъуэу. Ащ фэдэ шушIэ хабзэхэр, гукIэгъуныгъэр, зэдэлэжъыгъэныр, лъэпкъэу ыкIи динэу алэжъырэм ямылпытыгъуэ, цыфхэр зэзыпхыхэрэр джыри къытхэнэжъыгъэх.

— Къурмэныр быслымэн диным анахъ гушъхъэбаиныгъэу илэхэм къахэкIыгъ. Шыпкъэныгъэмрэ шIумрэ ар къапкы-рэкIы, тишIошъхъуныгъэ егъэпытэ, цыфмэ агухэм рэхъатныгъэрэ гушIуагъорэ арелъхэ, зэдэлэжъынхэм фегъэблх, — **къыхигъэщыгъ Адыгэ Республикэм ыкIи Пшызэ шъолъыр ащыпсэурэ быслымэнхэм ямуфтиеу Къэрдэн Аскэрбий.** — МэфэкIыр къышъуфэ-шушIэнэу, мамырныгъэрэ рэхъатныгъэрэ шуиIэнхэу, Алахъталэм шуиIуэлхэр, шуиIушIагъэхэр, шуиIкъурмэн-псэлэ-шIагъэхэр лъыIэсынхэу сышъуфэлъаю!

Къурмэным ишIын къызыхъэрэр мэфэкI нэмазым ыуж — мыгъэ ар мэкуогуым и 16-м рекIокIыгъ. Ащ тетэу быслымэн

пэпчъ а мафэри зэрэхэтэу зэкIэлъыкIорэ мэфишым псапэ ашIэн алъэкIыгъ. Шо-шъхъуныгъэ пытэ зилэмэ зэрэхэгъэунэ-фыкIуэ, Къурмэным цыфыр Алахъталэм нахъ пэблагъэ ешIы. Былымыр къурмэ-ныпхъэ ышIызэ, быслымэн цыфым гунахъэу илэхэр къыфигъэгъунхэу Тхъэм елъэлу, рэзэныгъэ гушIуэлхэр пегъохы. Быслымэн хабзэм елъытыгъуэ, цыфым былымыр ежъ ыцIэки, унагъом исхэм ацIэки ыукIын ыпъэкIышт, а лым шыцъуэ зы Iахъыр унагъом къырегъанэ, адрэ Iахъхэр сабыибэ зэрыс унагъохэм, тхъа-мыкIэхэм ыкIи илэхъылхэм е игъунэгъу-хэм афегощы.

— ШыIэныгъэ гъогур къекIуфэ зэ нэмыIэми быслымэн пэпчъ Чабэм клон-фае, — **къелуатэ ПсышIопэ районым иИмамэу Ныбэ Владимир (Омер).** Ар ШэхэкIэй щыщ, плIэгъогогъо Чабэм шылагъ.

— Ар ащ фэдиэу Iофыгъо къызэры-кIоу шытэп, дэгъоу зыфэбгъэхъазырымэ нахъышIу. Арэу щытми, Чабэм уклоныр быслымэнымкIэ мэхъанэшхо зилэ хъу-гъэ-шIагъ. Аужырэ илэс цэкIыр пштэмэ, Шъачэ пэлъу адыгэ къуаджэмэ ащыпсэ-урэ нэбгырэ тIокI фэдиэ Чабэм шылагъэх, ахэм ныбжыкIэхэри нахъ тIурысэхэри ахэтыгъэх. Мыгъэ нэбгыритIу кIуагъэ.

— Шъачэ быслымэныбэ щэпсэу, Къурмэным фэгъэхыгъэ мэфэкI мафэхэр чIыпIитIумэ ащыхагъэунэфыкIыгъэх — Хостинскэ ыкIи Адлерскэ районхэм, — **къыщалотагъ Адыгэ Республикэм ыкIи Пшызэ шъолъыр ащыпсэурэ быслымэнхэм я ДиндэлэжъапIэ.** — Мацестэ мэфэкI тхъэлъэлур щызэхыщагъ Шъачэ илимамэу Цэй Илясэ, Адлер — къыра-гъэблэгъэ муфтиеу Тхъаркъохъо Аскэр. Iофтхъабзэмэ нэбгырэ минишым ехъу ахэлэжъагъ.

МэфэкI тхъэлъэлур ашашыгъэх ыкIи былымхэр ашаукIыи цыфхэр ашахъэкла-гъэх адыгэ къуаджэхэу ШэхэкIэй цыкIум, Агуялэ, Шоикъо ыкIи КодэшъхъапIэ. Быслымэн нэбгырэ 300-м ехъу къуаджэу Тхъагъапшэ къышъызэрэгъуогъ, Тхъэм щелъэлугъэх ыкIи мэфэкI гъомилапхъэхэм ащыхэлэгъэх. А чылэ закъор ары Шъачэ-кIэ мэщыт зыдэтыр, ар джыри я 19-рэ плIэшIэгъум ашыгъагъ.

Мы мэфэкIым фэгъэхыгъэ гъэсэнныгъэ Iофтхъабзэу къалэу Шъачэ дэт быслымэн культурнэ Гупчэм щыкIуагъ. Имамэу Цэй Иляс ар зехыщагъ, шIэныгъэ къязытырэ зэнэкъокъухэмкIэ ыкIи зэдэгущыIэгъу-хэмкIэ пехъымбар Мухъамэд ищыIэныгъэ зыфэдагъэм, КъурIаным итхагъэхэм къекIопIагъэхэр ащиэгъэгозагъэх. Зэхэ-

щакIомэ къызэрэхэгъэщыгъэмкIэ, мэфэкI зэхэхэм хэлэжъагъэмэ зэкIэмэ шушъаф-тынхэр, IэшIу-лушIухэр аратыгъэх.

Къурмэным фэгъэхыгъэ унэгъо мэфэкIышхо ШэхэкIэй цыкIум щызэхэзы-щагъэхэр Пшызэ шъолъыр имуфтият, ТОС-у «ШэхэкIэй» и Совет ыкIи шы клубэу «Щагъдый». Программэм щэбзэ щэрыоныр, кIэпсэ зэпэкъудыныр, шы-гъэчъэ зэнэкъокъухэр, викторинэхэр, псыхъом зыщыгъэпсыкIыгъэныр, мэшIо-устхъомэ ятIупшын хэтыгъэх. МэфэкI зэхэхэм хэлэжъэхэрэм ыкIи хъакIэхэм апае — ахэм ащыщыгъэх ШэхэкIэй къо-жэ шъолъырым ипашэхэр, къуаджэм инахъыжхэр — адыгэ шхыныгъо зэфэ-шъафхэр зытэлыгъэ Iанэр зэлухыгъагъ. ЗэхэщакIохэм къызэрэхэгъэщыгъэмкIэ, мыщ фэдэ Iофтхъабзэмэ яшIуагъэкIэ диным, шошъхъуныгъэм ыкIи лъэпкъхэм языкIыныгъэ нахъ мэлпытэ.

— **БыслымэнхэмкIэ Къурмэныр мэфэкIышхо, мэфэкI нэфын, — къелуатэ зэлъашIэрэ динлэжъэу Шъхъэлэхъо Батмызэ-хъаджэм.** — Ар мамырныгъэм, шIум ямэфэкI. Мы мафэм гунахъэр агъэгъух, быслымэн диныр зыпэжъыхэрэм зыкIыныгъэ къахэфэ. Ащ тэ нахъышIу, нахъ къабзэ, нахъ Iуш тешIы, тишIошъ-хъуныгъэ кIуачIэу иIэр джыри зэ тэушэ-тыжъы.

Ныбэ Анзор.

Сурэтхэр: авторым ихъарзынэщ, Ады-гэ Республикэм ыкIи Пшызэ шъолъыр ащыпсэурэ быслымэнхэм я Диндэлэ-жъапI.

Цыфхэм япсауныгъэ ауплъэкIу

Цыфхэм общественнэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ Адыгеим и Штаб медицинэ профилактикэмкIэ республикэ Гупчэм псауныгъэм икьэгъэлъэгон шъхъалэхэмкIэ уплъэкIун псынIэхэр щызэхыщагъэх.

Анахъэу аналэ зытырадзэрэр лъым хэлъ шъоушыгъумрэ холестеринырэ яшапхъ, лъыдэкIуаер зынэсырэр, гур ыкIи жъыкъэщэпIэ системэр, джащ фэдэу психологми зэдэгущыIэгъу дашIын алъэкIы. Общественнэ движениеу «Ныбжы-кIэ Гвардием» хэтхэри уплъэкIунхэмкIэ IэпыIэгъу къафэхъух.

«ЗэкIэхэми тыщыгъуаз псауныгъэ зэрылъ унагъор зэрэнасыпышIом. Ащ фэшI узыр хэмыужъыныхъэзэ къыхэбгъэщыни, ар бгъэхъужъын фае», — **къыхигъэ-щыгъ общественнэ псауныгъэмкIэ ыкIи медицинэ профилактикэмкIэ Адыгэ республикэ Гупчэм иотделение ипашэу Джульета Керим-Заде.**

Статистикэм къызэригъэлъэгъуагъэмкIэ, мыщ фэдэ уплъэкIунхэр зышIырэ цыфхэм ащыщыбэр апэрэу шыгъуазэ мэхъух шъоушыгъоу ыкIи холестеринэу лъым хэлъыр шапхъэхэм ашъхъэдэкIыгъэхэу зэрэщытым, джащ фэдэу гу-лбынт-фэ узхэр зилэхэри мымакIуэ къыхагъэщы. Мыщ фэдэ Iофтхъабзэхэр Штабым бэрэ щызэхэщэх, ащ зыхъагъэхэ зышIоигъохэр «линии пльырым» ителефон теохэми хъушт: **8 (8772) 52-76-03** е **Мыекъуапэ иурамэу Пролетарскэм тет унэу N 449-м** еклIэнхэ алъэкIышт.

Сурэтыр: медицинэ профилактикэмкIэ Гупчэр.

Урысые олимпийскэ маф

Спорт юфтхьабзэу зэхэщтхэм янахьыбэр мэкуогум и 23-м республикэ стадионэу «Зэкшошныгэм» шыклошт. Мэфкыр пчэдыжым сыхьатыр 8-м клэццыкы шагу командэхэм язэнэкюкюклэ аублэшт. Нэужым Мыекьюапэ испорт еджаплэхэм ачлэс клэццыкыхэр зыхэлэжэщтхэ

Мыекьюапэ зыфегъэхьазыры

Я XXXV-рэ Урысые олимпийскэ мафэм ихэгъунэфыклын Адыгеим икэлэ шхьалэ зыфегъэхьазыры. Ащ изэхэщаклох АР-м и Олимпийскэ Советрэ Мыекьюапэ физическэ культурэмклэ ыкли спортымклэ и Комитетрэ.

флешмоб рагъэклокышт, джащ фэдэу стритболымклэ заушэтышт, экстремальнэ спорт лэпкэхэм яфестиваль, зипсауныгъэ зыгъэпытэ зышлюгъохэм апае юфтхьабзэу «Спортым еклурэ лэбэкы

мини 10» зыфилорэр зэхэщтхы. «Юфшлэным ыкли зыкхъуымэжыным сафэхьазыр» зыфилорэм кыдыхэлъытэгъэ шапхэхэм ятын мэкуогум и 23-м аухышт. Теннис цыклымклэ клэладжаклохэм

азыфагу шызэхэщэгъэ команднэ первенствэм изэфэхьысыжхэр ашыщтхы. Спорт юфтхьабзэхэм ахэлэжэхэрэм зэклэми Урысыем и Олимпийскэ Комитет идипломхэр афагъэшшошэщтхы.

Зэдегъэштэн есыныр

Медалих кьахьыгъ

Зэдегъэштэн есынымклэ Кьыблэ федеральнэ шюльырым ипервенствэ кьалэу Таганрог шыкыуагъ. Адыгеим ыцлэклэ ащ хэлэжыагъэх кьэлэ спорт еджаплэу N 2-м иллыклохэр. Хабзэ зэрэхьугъэу, типшэшэхэм ухьазырыныгъэ дэгъу кьагъэлэзгъуагъ, медалих кьахьыгъ.

Спорт зэнэкюкюм зышаушэтыгъ Адыгеим, Донецкэ Народнэ Республикэм, Севастополь, Кьырым, Ростовскэ ыкли Волгоградскэ хэкухэм, Краснодар краим яспортсменкэхэм.

Тыжын медалхэр кьафагъэшшошагъэх Лъэустэн Бэллэ, Маруся Григоренкэм ыкли Дана Мироновам. Нэбгырэ тлуртыгъ хуэхэрэм язэнэкюкюхэм республикэм иллыклохэм медалищ кьащахьыгъ. Теклоныгъэр кьыдахыгъ Кьоххужхэу Бэллэрэ Мадинэрэ, Каролина Крицкаямрэ Аниса Каташевамрэ. Ятлонэрэ чыплэр кьахьыгъ зэшыпхуэхэу София ыкли Стефания Колисниченкэхэм.

Хагъэунэфыкырэ чыплэхэр кьыдзыхыгъэхэр зыгъэхьазырыгъэхэр Урысыем спортымклэ имастерэу, тренер-клэлаегъаджэу Иван Говорковымрэ спортсмен-инструкторэу Софья Водяникрэ.

Спортым итхьамаф

Херсон хэкум кьыкыгъэхэм апай

Поселкэу Каменномостскэм ит лагерэу «Лань» зыфилорэм клэццыкыхэм апае спорт юфтхьабзэ зэфэшхьафхэр зэхэщтхэ. Мызыгъгум ригъэклокыгъэм Херсон хэкум кьыкыгъэхэр хэлэжыагъэх.

Зыныбжэ имыкыгъэхэр волейболымклэ ыкли теннис цыклымклэ зэнэкюкюгъэх, спорт эстафетэхэр афызэхэщэгъэх, шапхэхэр атыгъэх. Юфтхьабзэм клэщакло фэхьугъэр Адыгеим физическэ культурэмклэ ыкли спортымклэ и Комитет.

Кьатхэхэрэм яшлюшрэ редакцием иеплыкыкхэмрэ зэтемыфэнхэ альэкышт.

Нэклубгор зыгъэхьазырыгъэр БЗЭШУ Асхьад.

Зэхэшыагъэр ыкли кьыдзыхыгъэ:
АР-м лэпкэ Юфхэмклэ, Юкыб кьэралхэм ашышэуэрэ тильэпкэзгъухэм адырлэу зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кьэбар жьугъэм иналхэмклэ и Комитет
Адресыр:
385000
кь. Мыекьюапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщылэр:
385000,
кь. Мыекьюапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм кьаихырэ А4-клэ заджэхэрэ тхьапэхэу зипчъагъэклэ 5-м емыхуэхэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахэ цыкыунэу шытэп. Мы шапхэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэклегъэкложыхы.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зышаушыагыгъэр:
УФ-м хэутын Юфхэмклэ, телерадиокъэтынхэмклэ ыкли зэлыгъыкыкы амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэорышлэп, зэраушыагыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышыахуырэ
АО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекьюапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэклымкы пчъагъэр
4133
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1045

Хэутыным узчыкытхэнэу шыт уахьтэр
Сыхьатыр
18.00
Зышыкытхэгъэхэу уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор шхьалэр
Мэщлэкы С. А.

Редактор шхьалэм игуадзэр
Тэу З. Дз.

Пшгъэдэжыкы зыхьырэ секретары
Тхьаркыохы А. Н.